

Granskning av verkställighet av hemlig dataavläsning i ett fall vid Polis- myndigheten

1. SAMMANFATTNING

Nämnden har granskat verkställigheten av hemlig dataavläsning i ett ärende vid Polismyndigheten.

I samband med verkställighet av ett tillstånd till hemlig dataavläsning har två beslagtagna mobiltelefoner förväxlats. Till följd av förväxlingen har åtgärden verkställts mot en mobiltelefon som inte omfattats av något tillstånd till hemlig dataavläsning. En enskild har därmed blivit utsatt för hemlig tvångsmedelsanvändning utan stöd i lag.

Nämnden ser mycket allvarligt på det inträffade. Nämnden uttalar att verkställigheten inte har utförts med den omsorg och noggrannhet som varit påkallad och att erforderliga åtgärder i syfte att minska risken för misstag borde ha vidtagits tidigare. Nämnden riktar därför allvarlig kritik mot Polismyndigheten.

2. BAKGRUND

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten (nämnden) har av Polismyndighetens funktion för hemlig dataavläsning uppmärksammat på att ett misstag begåtts vid verkställighet av ett tillstånd till hemlig dataavläsning under en förundersökning.

Nämnden beslutade att granska handläggningen för att kontrollera om den varit i enlighet med lag eller annan författning.

3. RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

Hemlig dataavläsning innebär att uppgifter, som är avsedda för automatiserad behandling, i hemlighet och med ett tekniskt hjälpmedel läses av eller tas upp i ett avläsningsbart informationssystem. Med avläsningsbart informationssystem avses en elektronisk kommunikationsutrustning (t.ex. en mobiltelefon) eller ett användarkonto till, eller en på motsvarande sätt avgränsad del av, en kommunikationstjänst, lagringstjänst eller liknande tjänst (1 § lagen [2020:62] om hemlig dataavläsning).

Frågor om hemlig dataavläsning prövas av rätten på ansökan av åklagare (14 § första meningen lagen om hemlig dataavläsning). Ett tillstånd till hemlig dataavläsning får, med vissa undantag, endast avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av någon som är skäligen misstänkt för det brott som ligger till grund för tvångsmedelsanvändningen (4–5 §§ lagen om hemlig dataavläsning).

4. UTREDNINGEN

Nämnden har tagit del av handlingar i ärendet och dokumentation avseende verkställigheten. Polismyndigheten har anmodats att besvara frågor. Av handlingarna och svaren på nämndens frågor framgår bl.a. följande.

I en förundersökning gällande allvarlig brottslighet har en åklagare vid Malmö åklagarkammare ansökt om och beviljats tillstånd till hemlig dataavläsning avseende en beslagtagna mobiltelefon. I samband med verkställighet av åtgärden förväxlades den i tillståndet angivna mobiltelefonen med en annan beslagtagna mobiltelefon tillhörande en person som inte var misstänkt i förundersökningen. Mobiltelefonerna var registrerade som punkten 1 respektive 2 i samma beslagsprotokoll och hade därmed snarlika beslagsnummer. Till följd av förväxlingen kom verkställigheten att avse en mobiltelefon som inte omfattades av något tillstånd till hemlig dataavläsning. Tvångsåtgärden avsåg

uppgifter i två internetbaserade kommunikationstjänster kopplade till mobiltelefonen och omfattade en inte obetydlig tidsperiod.

Misstaget upptäcktes i samband med att materialet granskades vilket gjordes en tid efter att den hemliga dataavläsningen hade verkställts. Granskningen avbröts omgående och kontakt togs med åklagaren. Efter samråd med åklagaren fattades beslut om förstöring av det material som avlästs utan stöd i något tillstånd.

Den otillåtna avläsningen skedde under en period då arbetsläget var pressat för den personal som arbetar med verkställighet av hemlig dataavläsning vid Polismyndigheten. Åtgärder har nu vidtagits för att minska arbetsbelastningen. Därutöver har Polismyndigheten infört en rutin som innebär att en uppgift om ett avläsningsbart informationssystem som omfattas av ett tillstånd till hemlig dataavläsning kontrolleras mot uppgifter i flera system för att säkerställa en korrekt verkställighet. Polismyndigheten ser allvarligt på och beklagar det inträffade.

5. NÄMNDENS BEDÖMNING

En grundläggande förutsättning för en rättssäker användning av hemliga tvångsmedel är att varje åtgärd utförs med omsorg och noggrannhet. Detta gäller särskilt när det är fråga om ett så integritetskränkande tvångsmedel som hemlig dataavläsning.

Nämnden ställer sig positiv till att Polismyndigheten i samråd med åklagaren skyndsamt har förstört materialet från den otillåtna avläsningen och därmed försökt minimera den skada som misstaget gett upphov till. Det är också positivt att nämnden har uppmärksammats på det inträffade och att Polismyndigheten vidtagit åtgärder för att förhindra att liknande misstag begås i framtiden. Enligt nämndens bedömning framstår de vidtagna åtgärderna i de delar som återgetts i uttalandet som lämpliga och tillräckliga.

Nämnden ser mycket allvarligt på den felaktiga verkställigheten, som innebär att en enskild som inte varit misstänkt har blivit utsatt för hemlig dataavläsning utan stöd i lag. Verkställigheten har inte utförts med den omsorg och noggrannhet som varit påkallad och enligt nämndens uppfattning borde erforderliga åtgärder för att minska risken för misstag ha vidtagits tidigare. Polismyndigheten förtjänar därför allvarlig kritik.

6. BESLUT

Med dessa kritiska synpunkter avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Barbro Thorblad, Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Matheus Enholm, Elisabeth Falkhaven, Christina Linderholm, Olle Sandahl och Björn von Sydow (enhälligt).

Föredragande: Viktor Wallén

Expedition till:

Polismyndigheten, rättsavdelningen (dnr HD5900-68/2022)

För kännedom till:

Malmö åklagarkammare

Åklagarmyndigheten, tillsynsavdelningen